

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 5. oktobrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 166/2022),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 124. panta sesto daļu, 125. panta trešo daļu un 126. panta 3.¹ daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam un otrajam teikumam un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no [datums].

2. Kriminālprocesa likuma 124. panta sestā daļa noteic, ka kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 125. panta trešajai daļai uzskatāms par pierādītu, ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas

likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņemumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.

Savukārt Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļa nosaka: “Ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai. Ja persona noteiktā termiņā nesniedz ticamas ziņas par mantas izcelsmes likumību, šai personai tiek liegta iespēja saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietvertu pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka ar procesa virzītāja [datums] lēmumu nolemts uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot procesa materiālus izlemšanai tiesai. Ar pirmās instances tiesas lēmumu process par noziedzīgi iegūtu mantu tika izbeigts, bet, izskatot procesa virzītāja sūdzību, apelācijas instances tiesa nolēma sūdzību apmierināt un pirmās instances tiesas lēmumu atcelt, Pieteikuma iesniedzējas finanšu līdzekļus atzīstot par noziedzīgi iegūtiem un konfiscējot tos.

Minētā mantas konfiskācijas procesa laikā piemērotas apstrīdētās normas. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētās normas nostāda to nelabvēlīgākā stāvoklī salīdzinājumā ar procesa virzītāju. Proti, kamēr procesa virzītājam

pietiekot vien norādīt uz šaubām par līdzekļu izcelsmi, Pieteikuma iesniedzējai esot uzlikts par pienākumu pilnībā atspēkot līdzekļu noziedzīgās izcelsmes varbūtību. Papildus tam, ar pazemināto kriminālprocesuālo pierādīšanas standartu likumdevējs esot atkāpies no nevainīguma prezumpcijas. Tādējādi ar apstrīdētajām normām esot aizskarts Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertais pušu līdztiesības princips un otrajā teikumā ietvertā nevainīguma prezumpcija.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai tikai tad, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka situācijā, kad tiesību norma paredz aizliegumu kādu nolēmumu pārsūdzēt tiesā, personai nav citu iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2013-18-01 9. punktu*).

Nemot vērā to, ka apelācijas instances tiesas lēmums, ar kuru Pieteikuma iesniedzējas finanšu līdzekļi tika atzīti par noziedzīgi iegūtiem un konfiscēti, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 631. panta trešo daļu nav pārsūdzams, vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizsardzībai nepastāv.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otro teikumu, ja nav iespēju Satversmē ietvertās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš pieteikuma iesniegšanai skaitāms no [datums], kad apelācijas instances tiesa pieņēma lēmumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un konfiscēšanu valsts labā. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2022. gada 7. septembrī. Tātad minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu

Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu tiesa var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertajam pušu līdztiesības principam, jo paredz samazinātu pierādīšanas standartu par labu procesa virzītājam. Turklāt tās neatbilst arī Satversmes 92. panta otrajā teikumā ietilpstošajam nevainīguma prezumpcijas principam, jo līdzekļi, par kuru iegūšanas legalitāti procesa virzītājam radušās pamatotas šaubas vai aizdomas, jau sākotnēji tiek vērtēti kā noziedzīgi iegūti.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir viens no sevišķā procesa veidiem kriminālprocesā, tas ir vērsts tikai uz kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu atrisināšanu. Šajā procesā netiek noskaidrota personas vaina, bet gan tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir vērsts uz konkrēta fakta noskaidrošanu un tā mērķis nav atzīt personu par vainīgu konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 10. un 11. punktu*). Tā kā process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šādam procesam var būt atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz ātru un efektīvu tā mērķa sasniegšanu (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.2. punktu*).

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka Konvencijas 6. pants vispārīgi neliedz valstīm ieviest prezumpcijas, tostarp pieņēmumu, ka aktīvi iegūti nelikumīgi, ja tas atbilst noteiktiem kritērijiem (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1988. gada 7. oktobra sprieduma lietā "Salabiaku v. France", pieteikums Nr. 10519/83, 28. punktu*). Tāpat pieļauta mantas tiesiskuma pierādīšanas pienākuma pārņemšana uz pieteikuma iesniedzēju (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā "Grayson & Barnham v. the United Kingdom", pieteikumi Nr. 19955/05 un 15085/06, 45. un 50. punktu*).

Pieteikumā ir citētas Satversmes tiesas atziņas, kā arī pausts Pieteikuma iesniedzējas viedoklis par apstrīdētajām normām un to piemērošanu apelācijas instances tiesā. Tomēr, ņemot vērā Satversmes tiesas judikatūru par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu būtību un tā mērķi, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas

judikatūru šajā jautājumā, pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums, ka Satversmes 92. panta pirmais un otrais teikums liedz likumdevējam noteikt atšķirīgu regulējumu attiecībā uz pierādīšanas pienākumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Līdz ar to pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 166/2022).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina